

Dysleksja – symptomy zaburzeń

W dotychczasowej pracy zawodowej (7 lat jako nauczyciel nauczania początkowego i 17 lat na stanowisku pedagoga w poradni psychologiczno-pedagogicznej), nie spotkałam dziecka, które zaczynając naukę szkolną nie chciałoby dobrze się uczyć i mieć sukcesy szkolne. Każde z nich chce dostawać dobre stopnie dla siebie, dla mamy, czy dla swojej pani, która je pochwali, postawi za przykład.

Sukcesem dydaktycznym dziecka w okresie nauczania zintegrowanego jest wysoka sprawność w zakresie pisania, czytania i liczenia.

Niestety, nie wszystkim dzieciom udaje się spełnić swoje marzenia. Dzieje się tak z różnych względów, ale w tym początkowym okresie nauki, powodem niepowodzeń szkolnych nigdy nie jest niska motywacja dziecka.. Znaczna część tych dzieci (statystycznie ok. 15 %) ma tzw. specyficzne trudności w nauce czytania i pisania, zwane dalej dysleksją.

W życiu spotkałam też wielu dorosłych, którzy twierdzili, że w dzieciństwie mieli poważne trudności w nauce czytania i pisania, a mimo to ukończyli szkołę (zdarzało się, że nawet wyższą). I mimo, że życie ich nie oszczędzało, a nauka szkolna przysparzała wielu zmartwień, to właśnie oni najczęściej bagatelizują specyficzne trudności z nauką czytania i pisania swych dzieci.

Mimo, że problematyka dysleksji znana jest od ponad stu lat, to w naszym społeczeństwie różny był i nadal różny jest stosunek do uczniów z dysleksją.

Dzieci z dysleksją, choć są inteligentne, z zasady mają kłopoty z czytaniem, piszą „jak kura pazurem”, nagminnie robią błędy ortograficzne, mylą litery podobne fonetycznie i graficznie, przestawiają kolejność liter itp. Jednak wciąż nie wszyscy wiedzą, że robienie błędów czy brzydkie pismo nie zawsze wynikają z braku wiedzy czy niedbałości dziecka. Niechęć do czytania to także nie zawsze efekt uczniowskiego lenistwa. Zdarza się jeszcze niekiedy, że dziecko z głęboką dysleksją uznawane jest nawet za dziecko opóźnione w rozwoju umysłowym.

Zamiast poświęcić mu więcej czasu, więcej uwagi – ciągle krytykuje się je, stawia mu się gorsze oceny, a czasem nawet karze za brak postępów w nauce. To z kolei zniechęca dziecko do szkoły i nauczycieli. Otrzymywane oceny są nieadekwatne do wkładu pracy. Z czasem przychodzi zniechęcenie i zaniżona samoocena, brak wiary we własne możliwości i postrzeganie siebie jako ucznia mało zdolnego, słabego, który przy inteligencji wysokiej cieszy się z każdej trójki, a nawet oceny dopuszczającej. Tak też zaczynają patrzeć na ucznia nauczyciele i koledzy.

A wcale tak nie musi być. By nie dopuścić do opóźnień programowych, trzeba bacznie obserwować dziecko i - w razie wątpliwości – szybko i zdecydowanie reagować. Niezależnie bowiem od tego, jakie są przyczyny dysleksji u danego dziecka – im wcześniej wykryje się u niego problemy z czytaniem i pisaniem, tym łatwiej będzie można mu pomóc.

Przestrzegam rodziców mających dzieci w wieku szkolnym, iż w najbliższych latach może znacznie zwiększyć się liczba dzieci z trudnościami w nauce. Duże ograniczenia finansowe, jakie od lat dotyczą polskie szkolnictwo, spowodowały, że w wielu szkołach publicznych nadal nie organizuje się odpowiednich form pomocy uczniom z trudnościami w nauce, m. in. takich jak zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, czy korekcyjno-kompensacyjne. A zatem, w konsekwencji aktualnej sytuacji oświatowej, powinna się zaostrzyć czujność rodziców oraz zwiększyć kontrola i pomoc dziecku w nauce.

Jeśli więc rodzic, nauczyciel, czy nawet ktoś znajomy zauważy u dziecka niepokojące objawy, warto wybrać się z nim do najbliższej poradni psychologiczno – pedagogicznej, do oddziału terenowego Polskiego Towarzystwa Dysleksji, czy niepublicznej poradni rekomendowanej przez Towarzystwo. Po zdiagnozowaniu specjaliści zalecą ćwiczenia pod kierunkiem terapeuty, a także te do wykonywania w domu, pod kontrolą rodziców.

Do niedawna uważano, że opinia poradni psychologiczno – pedagogicznej w pewnym sensie rozwiązuje problem. Dziś jest to właściwie pierwszy krok do długotrwałej, często kilkuletniej, systematycznej pracy z uczniem nie tylko w szkole, ale także w domu.

Jak rozpoznać „ucznia dyslektycznego”

Poniżej przedstawiam symptomy przejawiających się trudności w nauce.

I W PISANIU

- trudności w pisaniu ze słuchu,
- mylenie liter b-p, d-b, d-g, u-n, m-w, n-w, (inwersja statyczna) **s-z**, dz-c, sz-s, o-a, a-o, ł-l-t, e-ę,
- trudności w pisaniu wyrazów ze zmiękczeniami, dwuznakami, głoskami tracącymi dźwięczność
- nie rozróżnianie ę-en-e, ą-om,
- opuszczanie drobnych elementów liter, gubienie liter, opuszczanie końcówek i części wyrazu,
- przestawianie liter w wyrazach (inwersja dynamiczna),
- przestawianie szyku dyktowanych wyrazów,
- błędy typowo ortograficzne, wynikające ze słabszej pamięci wzrokowej,
- zniekształcenia graficznej strony pisma,
- wolne tempo pisania

II W CZYTANIU

- wolne tempo
- błędy w czytaniu: zmiana liter, opuszczanie liter, zmiana brzmienia, nieprawidłowe odczytywanie całych wyrazów
- trudności we właściwej intonacji czytanej treści
- trudności w zrozumieniu przeczytanej treści (zbyt duża koncentracja na technice obniża rozumienie czytanej treści)
- odpoznanawanie napisów po cechach przypadkowych (zgadywania)
- opuszczanie całego wiersza
- zmiana kolejności liter i wyrazów
- niechęć do czytania, zwłaszcza głośnego

III TRUDNOŚCI WYSTĘPUJĄCE W NAUCE INNYCH PRZEDMIOTÓW

Trudności w rysowaniu jako czynności:

- trudności w rozplanowaniu rysunku
- zbyt silny lub zbyt słaby nacisk ołówka
- zmiany kierunku w rysunkach (błędny kierunek odwzorowywania)

Trudności w nauce języków obcych, które cechuje:

- znaczna rozbieżność między wymową a pisownią wyrazów
 - symptomy takie jak w języku polskim

Trudności w uczeniu się pamięciowym:

- tabliczka mnożenia
- nauka wierszy
- ciągi słowne (np.: nazwy miesięcy, dni tygodnia)

Trudności w uczeniu się geografii:

- utrudnione czytanie mapy
- niewłaściwa orientacja w stronach świata

Trudności nauce geometrii:

- zmiany kierunku w rysunkach geometrycznych
- trudności w różnicowaniu kształtów geometrycznych
- zakłócenia orientacji i wyobraźni przestrzennej
- trudności w rozumieniu pojęć geometrycznych (utrudnione przyswajanie werbalne)

Trudności występujące na lekcjach wychowania fizycznego:

- błędne rozumienie instrukcji ćwiczeń spowodowane słabą orientacją w schemacie ciała i przestrzeni
- obniżona sprawność ruchowa (utrudnia ona wykonywanie większości ćwiczeń)

Dodatkowym symptomem charakterystycznym dla dyslektyka jest **nierównomierna koncentracja uwagi i wolne tempo pracy** (nienadążanie na klasówkach i dyktandach za tempem klasy)

Mogą pojawić się błędy w pisaniu, które ujawniają się jako przewyciężone wady wymowy . Często zdarza się występowanie dysleksji o podłożu emocjonalnym.

Długotrwałe niepowodzenia szkolne stają się czynnikiem patogennym wywołującym zaburzenia osobowości, sprzyjają przyjmowaniu postawy niechętniej wobec szkoły i nauki.

Stały brak sukcesu rodzi brak wiary we własne możliwości, a to z kolei prowadzi do zaburzeń emocjonalno – motywacyjnych. Dlatego poznanie problemów ucznia, uwarunkowań jego trudności w nauce i podjęcie działań terapeutycznych jest istotnym czynnikiem wpływającym na jego osobowość i losy życiowe.

Irena Grobelna, pedagog